

ماهیت فکری و سیاسی دولت صفویه

نویسندگان:

اصغر اکبری، بورکانی و

مهدی تقوی رفسنجانی

سرشناسه : اکبری پورکانی، اصغر، ۱۳۵۹-

Akbari Pourkani, Asghar

عنوان و نام پدیدآور : ماهیت فکری و سیاسی دولت صفویه / مؤلفان: اصغر اکبری پورکانی، مهدی تقوی رفسنجانی.

ویراستار ادبی : محمد مهدی پور غلامعلی

مشخصات نشر : رفسنجان : دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری : ۱۴۴ ص.

شابک : ۹۷۸۰۶۲۲۶۹۰۸۰۰۳۰۰

وضعیت فهرست نویسی : بیا

یادداشت : صفحه عناوین انگلیسی : The intellectual and political nature of the Safavid government. Asghar Akbari Pourkani, Mahdi Taghavi Rafsanjani.

یادداشت : واژه نامه.

یادداشت : کتاب نامه.

موضوع : ایران -- تاریخ -- صفویان، ۱۱۲۰-۱۷۰۹

موضوع : Iran -- History -- Safavids, ۱۱۲۰-۱۷۰۹

شناسه افزوده : تقوی رفسنجانی، مهدی، ۱۳۵۵-

شناسه افزوده : Taghavi Rafsanjani, Mehdi

شناسه افزوده : دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

شناسه افزوده : Vali-E-Asr University of Rafsanjan

رده بندی کنگره : DSR ۱۱۷۶

نام کتاب: ماهیت فکری و سیاسی دولت صفویه

مؤلفان: اصغر اکبری پورکانی، مهدی تقوی رفسنجانی

ناشر: دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

سال نشر: ۱۳۹۸

شابک: ۹۷۸۰۶۲۲۶۹۰۸۰۰۳۰۰

قیمت: ۳۵۰۰ تومان

تیراژ: ۵۰۰

پیشگفتار

۱	فصل اول کلیات
۳	مقدمه
۶	۱-۲- مفهوم شناسی تحقیق و تحدید واژگان
۶	۱-۲-۱- مفهوم ماهیت
۷	۱-۲-۲- مفهوم ماهیت دولت
۸	۱-۲-۳- مفهوم ماهیت فکری
۸	۱-۲-۴- مفهوم ماهیت سیاسی
۱۱	فصل دوم ماهیت فکری دولت
۱۳	مقدمه
۱۳	۲-۲- سنجش‌های ماهیت فکری دولت
۱۴	۱-۲-۲- رابطه دولت و مذهب شیعه
۱۴	۱-۲-۲-۱- رسمیت یافتن مذهب تشیع
۱۵	۱-۲-۲-۲- دوره تأسیس
۱۸	۱-۲-۲-۳- دوره تثبیت و استمرار
۱۹	۲-۳- جایگاه امامت و مهدویت و شعار شیعی در دولت
۲۰	۱-۳-۲- دوره تأسیس
۲۲	۱-۳-۲-۲- دوره تثبیت و استمرار
۲۷	۱-۳-۲-۳- جایگاه فقه شیعه
۲۷	۱-۳-۲-۴- دوره تأسیس
۲۸	۱-۳-۲-۵- دوره تثبیت و استمرار
۲۹	۱-۴-۲- ترویج اندیشه شیعه توسط دولت
۳۰	۱-۴-۳-۲- دوره تأسیس
۳۰	۱-۴-۳-۳- دوره تثبیت و استمرار
۳۴	۱-۵-۳-۲- پشتیبانی دولت از مذهب در برابر تخریب
۳۵	۱-۵-۳-۳- دوره تأسیس
۳۵	۱-۵-۳-۴- دوره تثبیت و استمرار

۴-۲- رابطه دولت با عالمان شیعی	۴۷
۱-۴-۲- نفوذ عالمان در حکومت و عدم سخت‌گیری دولت بر آنان	۴۸
۱-۴-۲- دوره تأسیس	۴۸
۲-۴-۲- دوره تثبیت و استمرار	۴۹
۲-۴-۲- استقلال مالی عالمان در حکومت	۴۵
۱-۴-۲- دوره تأسیس	۴۵
۲-۴-۲- دوره تثبیت و استمرار	۴۵
۳-۴-۲- جایگاه سازمان رسمی روحانیت	۴۶
۱-۴-۲- دوره تأسیس	۴۶
۱-۴-۲- دوره تثبیت و استمرار	۴۷
۱-۴-۲- نیروی نشر توسط عالمان	۴۸
۴-۴-۲- دوره تأسیس	۴۸
۲-۴-۴-۲- در نشر و استمرار	۴۸
۵-۴-۲- موانع رابطه دولت با عالمان	۵۰
۱-۵-۴-۲- دوره تأسیس	۵۰
۲-۵-۴-۲- دوره تثبیت و استمرار	۵۰
۵-۲- جایگاه شیعه در نظام آموزشی حکومت	۵۱
۱-۵-۲- کتب تألیفی و درسی	۵۱
۱-۵-۲- دوره تأسیس	۵۲
۲-۵-۲- دوره تثبیت و استمرار	۵۲
۲-۵-۲- مدارس و کتابخانه‌ها	۵۵
۳-۵-۲- تمدن‌سازی در آموزش با رویکرد شیعی	۵۶
۶-۲- جمع‌بندی فصل	۵۸
فصل سوم ماهیت سیاسی دولت صفویه	۵۹
مقدمه	۶۱
۲-۳- سنجش‌های ماهیت سیاسی دولت صفویان	۶۱
۳-۳- رابطه دولت و مردم شیعه (دولت شیعه در بستر تحولات اجتماعی)	۶۲
۱-۳-۳- رابطه مردم با حاکمان و دولت‌مردان	۶۲

۶۲	 ۱-۱-۳-۳ دوره تأسیس
۶۳	 ۲-۱-۳-۳ دوره تثبیت و استمرار
۶۵	 ۲-۳-۳ نقش مردم در حکومت
۶۶	 ۳-۳-۳ مطالبات عمومی
۶۷	 ۱-۳-۳-۳ دوره تأسیس
۶۷	 ۲-۳-۳-۳ دوره تثبیت و استمرار
۷۰	 ۴-۳ وضعیت شیعه در حکومت
۷۰	 ۱-۴-۳ معیت سیاسی
۷۱	 ۱-۴-۳ دوره تأسیس
۷۱	 ۲-۱-۴-۳ دوره تثبیت و استمرار
۷۲	 ۲-۴-۳ وضعیت اجتماعی و اقتصادی
۷۳	 ۱-۲-۴-۳ دوره تأسیس
۷۴	 ۲-۲-۴-۳ دوره تثبیت و استمرار
۷۷	 ۳-۴-۳ فرهنگی-آموزشی و دینی
۷۹	 ۴-۴-۳ وضعیت نظامی
۸۲	 ۵-۳ پیامدها و دستاوردهای حکومت برای شیعه و نشی
۸۲	 ۱-۵-۳ سیاسی و بین‌المللی
۸۴	 ۲-۵-۳ اجتماعی و اقتصادی
۸۵	 ۳-۵-۳ فرهنگی و علمی و دینی و نظامی
۸۵	 ۶-۳ رواداری مذهبی
۸۶	 ۱-۶-۳ رواداری با شیعیان
۸۶	 ۱-۱-۶-۳ دوره تأسیس
۸۷	 ۲-۱-۶-۳ دوره تثبیت و استمرار
۹۰	 ۲-۶-۳ رواداری با مخالفان سنی
۹۰	 ۱-۲-۶-۳ دوره تأسیس
۹۱	 ۲-۲-۶-۳ دوره تثبیت و استمرار
۹۳	 ۳-۶-۳ رواداری با غیرمسلمانان
۹۳	 ۱-۳-۶-۳ دوره تأسیس

۹۳	۲-۳-۶ دوره تثبیت و استمرار
۹۸	۳-۷- جمع‌بندی فصل
۱۰۱	فصل چهارم آسیب‌شناسی تحلیلی دولت صفویه
۱۰۳	مقدمه
۱۰۳	۴-۱- مفهوم آسیب و ضرورت آسیب‌شناسی
۱۰۹	فصل پنجم نتیجه‌گیری
۱۱۳	پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی
۱۱۵	پیراسته
۱۳۳	کتابنامه

پیشگفتار

دوره صفویه، یکی از نقاط عطف تاریخ کهن ایران زمین به شمار می آید که بی تردید ارزیابی و بررسی آن از ابعاد مختلفی حائز اهمیت است. با عنایت به این که صفویه، مذهب تشیع اثنی عشری را در ایران رسمیت بخشید، طبیعی است که به مثابه مهم ترین دولت شیعی در تاریخ ایران، بیش از سایر مقاطع، مورد توجه محققان و پژوهش گران معاصر و نیز مستشرقان واقع گردد.

سؤالی که ه راره در خصوص صفویه مطرح بوده است، چگونگی مواجه حکام صفوی با دو عنصر تأثیرگذار در حیات حکومت (عالمان شیعی و مردم) بوده است که بخش عمده ای از ماهیت فکری و سیاسی دولت مزبور را نمایان می سازد. لذا نویسندگان مجموعه پیش رو بر آن شدند که با بهره گیری از دو مفهوم ماهیت فکری و سیاسی دولت، نگاهی دیگر به صفویه از این منظر بیندازند و این مقطع پر فراز و نشیب تاریخی را بر ذره بین بررسی قرار دهند.

در بادی امر، کوشش صاحبان اثر حاضر، در راستای بررسی ماهیت سیاسی دولت صفویه بود که با مطالعه دقیق تر مقطع فوق، این نتیجه حاصل شد که پیش از تمرکز بر عنصر سیاسی پژوهش، به عنصر فکری و ایدئولوژیک صحنه پرداخته شود. لذا ساماندهی این کتاب، در جهت هدف مذکور، در قالب چهار فصل ارائه شده و در پایان هر فصل، جمع بندی مطالب آن فصل آمده است:

در فصل اول، تحت عنوان کلیات، مفهوم شناسی ماهیت و تحدید واژگان مورد مذاقه قرار گرفت و به طور ویژه، پس از تعریف واژه «ماهیت» و «دولت»، با دو مفهوم «ماهیت سیاسی دولت» و «ماهیت فکری دولت» نظری افکنده شد.

فصل دوم کتاب، با تمرکز بر ماهیت فکری دولت صفویان، در قالب سه سینه کلی، مشتمل بر رابطه دولت با مذهب شیعه، رابطه دولت با عالمان شیعی و جایگاه شیعه در نصاب ارزش حکومت به بحث و بررسی پرداخته است.

در فصل سوم، در قالب چهار سنجۀ دولت در بستر تحولات اجتماعی، وضعیت شیعه، پیامدها و دستاوردهای دولت برای شیعه و رواداری مذهبی، ماهیت سیاسی دولت صفویه مورد کنکاش قرار گرفته است.

فصل چهارم، تحت عنوان آسیب شناسی تحلیلی دولت، ابتدا مفهوم آسیب شناسی و ضرورت آسیب شناسی مطرح می شود و سپس با این رویکرد، دولت صفویه از دو منظر فکری و سیاسی مورد تحلیل و ارزیابی گرفته و در خاتمه، به نتیجه گیری و ذکر پیشنهاداتی برای پژوهش های آتی

اختصاص داده شده است.

گرچه هر یک از پژوهش‌ها و کتب نگاشته شده در مورد صفویه، دارای نقاط قوت و محاسن فراوانی هستند؛ اما به هر تقدیر کتاب حاضر نیز دارای این ویژگی‌ها می‌باشد:

۱. سعی شده است که عمده‌ترین و معتبرترین منابع تاریخی عصر صفویه، مورد توجه قرار گیرند و از سایر پژوهش‌ها نیز در کنار این منابع، استفاده شود.

۲. در ذکر کلیه منابع، تقدم و تأخر کتب تاریخی لحاظ گردیده است و کوشش نگارندگان بر این بوده است که تمامی منابع موجود در هر ارجاع، بررسی و تحلیل شوند.

۳. چارچوب نظری خاصی برای ارائه مطالب کتاب تدوین گردیده است که فهم ژرف‌تر و عمل‌تر، از ماهیت فکری و سیاسی دولتی شیعی نظیر صفویه حاصل گردد.

۴. خصوصیت دیگر اثر حاضر، بهره‌گیری از پیوست‌ها و ضمیمه است که تصویر دقیق‌تر و روشن‌تری از روزگار صفویه را به خواننده به دست می‌دهد. این پیوست‌ها شامل شجره نامه صفویان، پرچم دولت صفویه، تاج پادشاهان صفوی، حوزه‌های علمیه و علمای شیعی، مردم عصر صفوی، مراسمات مذهبی و آداب اجتماع، نبردهای صفویان، نقشه‌های جغرافیایی و پایتخت صفویان می‌باشد.

بر خود فرض می‌دانم حمایت تلاش‌های کلیه کسانی که در تهیه این اثر ما را یاری نمودند، ارج نهاده و سپاس و قدردانی خاص به خود را از آن بزرگواران اعلام می‌داریم. هم‌چنین از معاونت پژوهشی دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان و به‌ویژه مدیر محترم انتشارات دانشگاه، سرکار خانم خاندانی، که سعی بلیغی در چاپ و انتشار این اثر نموده‌اند، تقدیر و تشکر می‌کنیم و برای همگی این عزیزان، آرزوی تندرستی و کامیابی داریم. از تمامی صاحب‌نظران، اساتید، محققان و دانشجویان ارجمند انتظار می‌رود که بر ما منت نهادن با کتبی‌ها و نقاط ضعف اثر پیش رو را متذکر شوند.

«و آخر دعوانا ان الحمد لله رب العالمین»

اصغر اکبری پورکانی * مهر ۱۳۹۸ هجری قمری رفسنجان

گروه معارف اسلامی دانشگاه ولی عصر (عج) رفسنجان

سال ۱۳۹۸: سال رونق تولید